

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Видеоконференция

Казбек Коков РФ-ни Регионал айныу жаны бла правительстволу комиссияны президиумуну жыйылыуна къатышканды

Россейни Правительствосуну Председатели орунбасары **Марат Хуснуллин** Россей Федерацияны Регионал айныу жаны бла правительстволу комиссияны президиумуну жыйылыуун бардырганды. Ол видеоконференция халда ётгенди. Аны ишине Россейни къурулуш эм ЖКХ министри **Ирек Файзуллин**, Къабарты-Малкъарны Башчысы **Казбек Коков**, Россей Федерацияны Финансла министрствосуну келечилери, регионаны башчылары къатышкандыла.

Кенгешни ача, **Марат Хуснуллин** кризисге къажау амалла, аланы уа Правительство къабыл кёргенди, жашау журт къурулушка себеплик этгенлерин чертгенди.

«Жылны аллында болгъан чурумлага да къарамагъанлай, бусагъатда жашау журтланы хайырлануыгъа беруде ахшы ызла эсленди. Былтыр бла тенгешдиргенде, 10 айгъа биз жаланда 1,1 процентге тюшгенбиз. Жылны узунуна ИЖС-ни хайырлануыгъа беруде ёсоу болгъанлай турганды. Ахыр эки жылда жашау журтла бла байламлы иги кёрюмдюлени эсге алсакъ, биз былтырны ёлчемлерине жете келирге болукъбуз», - деп чертгенди вице-премьер.

Жыйылыуу чегинде алданган долъиклини проблемаларына къарау бла байламлы тема да кётюрюлгенди.

КЪМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

САУГЪАЛАУ

Кёп сабийли аналары сыйлары кёргендиле

Ананы кюнню аллында Къабарты-Малкъарны районларында бла шахар округларында республиканы къырал саугъасын – «Ана махтаулукъну» майдалны – къууанчлы халда беруу къуралганды. Быйыл аллай айымалы белгиге беш эм андан аслам сабий ёсдюрген19 ата-ана тийишли болгъандыла. Онуо жашы бла кызы ёсе тургъан **Анна Савенкова**гъа «Газель Next» микроавтобус алырча сертификат тутдурулганды.

Къууанчлы жыйылыуыгъа КЪМР-ни Башчысы **К.В. Коков**, КЪМР-ни Парламентини Председатели **Т. Б. Егорова**, КЪМР-ни Правительствосуну Председатели **Мусукланы А.Т.**, КЪМР-ни Башчысыны Администрациясыны онуючусу **М.М. Кодзиков**, КЪМР-ни Правительствосуну Председатели орунбасары **М.Б. Хубиев**, КЪМР-ни уруну эм социал къорулау министри **Асанланы А.О.**, КЪМР-ни маданият министри **М.Л. Кумахов**, КЪМР-ни муниципал районларыны эм шахар округларыны администрацияларыны

таматарлары къатышкандыла.

Жыйылгъанлагъа видеоконференция амал бла айлануу, Казбек Коков Ананы кюнню эм жылыуу байрамладан бири болгъанын чертгенди. «Ананы сыфаты кимге да жууукъду эм ангылашыныулуду, ол жашауу, мамырлыкъны эм огъурлулукъну, кертичиликни, уллу соймекликни белгисиди. Ананы соймеклиги – уллу кючю, ол адам жашагъан къадарда анга кюч бергенлей эм аны сакълагъанлай турды», - дегенди **К.В. Коков**.

Республиканы Башчысы Ананы кюнню тишируу келлик тёлюлени жаратыу эм юйретиуу бла, жашауу андан ары барыуу бла байламлы эм магъанала, сыйлы борчун чертирге себеплик этгенин белгилегенди. Ол аналагъа энтта да бир кере чекис соймекликтери, сабийле кюнн кеслерин аямай кюрешгенлери, огъурлу кыйынлары кюнн ыспасыбызны билдирирге энтта бир онгду.

Ахыры 2-чи бетдеди.

«Ана махтаулукъну» майдалы бла саугъалауу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Беш эм андан аслам сабийни ахшы ызда ёсдюргенлери кюнн «Ана махтаулукъну» майдалы бла саугъаларгъа:

АЛИЯКБЕРОВА Людмила Николаевнаны – 5 сабийни анасын
БЕЛГАРОВ Каншауби Барасбиевични – 7 сабийни атасын
БЕЗЮЛЛАНЫ Земфираны Мухамедни кызын – 5 сабийни анасын
БОТАШЛАНЫ Татьянаны, Виталийни кызын – 5 сабийни анасын
ГУЗЕЛАНЫ Светлананы, Вячеславны кызын – 5 сабийни анасын
ДЖАПУЛАНЫ Эльвираны, Ахмедни кызын – 6 сабийни анасын
КУАРТОВА Ирина Мухадиновнаны – 5 сабийни анасын
КУМЫКОВА Жанна Лостанбиевнаны – 5 сабийни анасын
МАКОВЕВА Марианна Муссовнаны – 5 сабийни анасын
МАРЕМУКОВА Рамета Борисовнаны – 5 сабийни анасын
НАТОВА Анжанна Султановнаны – 5 сабийни анасын
НОГОВА Ромета Муаедовнаны – 8 сабийни анасын
ОЗРОКОВА Людмила Руслановнаны – 8 сабийни анасын
ПИХОВА Анета Хабасовнаны – 5 сабийни анасын
РАХАЙЛАНЫ Элеонораны, Темотну кызын – 5 сабийни анасын
САВЕНКОВА Анна Владимировнаны – 13 сабийни анасын
ТЕМИРЖАНЛАНЫ Ларисаны, Жафарны кызын – 5 сабийни анасын
ФАДЕЕВА Наталья Викторовнаны – 5 сабийни анасын
ХАДЖИЛАНЫ Эльмираны, Хусинни кызын – 5 сабийни анасын.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы
Нальчик шахар, 2020 жыл 26 ноябрь, № 153-УГ

К. КОКОВ

Ананы кюннө аталгъан материалла 9-чу бетде басмаланадыла.

Къабарты-Малкъар Республиканы спортчуларына – Россей Федерацияны спортну олимпиадалы болмагъан тюрлюлеринден жыйымдык командаларыны мурдорлу къауумларыны келечилерине бла аланы тренерлерине ахча саугъа тохташдырууу бла тёлуюну Болумуна, ол Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти 2009 жылда 16 сентябрьде чыгаргъан «Къабарты-Малкъар Республиканы спортчуларына – Россей Федерацияны спортну олимпиады болмагъан тюрлюлеринден жыйымдык командаларыны мурдорлу къауумларыны келечилерине бла тренерлерине ахча саугъаны тохташдырууу юсюнден» 160-УП номерли Указы бла къабыл этилгенди, былай тозетиуле кийириге:

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

1. Къабарты-Малкъар Республиканы спортчуларына – Россей Федерацияны спортну олимпиадалы болмагъан тюрлюлеринден жыйымдык командаларыны келечилерине бла аланы тренерлерине ахча саугъа тохташдыруууу бла тёлуюну Болумуна, ол Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти 2009 жылда 16 сентябрьде чыгаргъан «Къабарты-Малкъар Республиканы спортчуларына – Россей Федерацияны спортну олимпиады болмагъан тюрлюлеринден жыйымдык командаларыны мурдорлу къауумларыны келечилерине бла тренерлерине ахча саугъаны тохташдырууу юсюнден» 160-УП номерли Указы бла къабыл этилгенди, былай тозетиуле кийириге:

А) 2-чи пункту былай жазаргъа:

«2. Къабарты-Малкъар Республиканы спортчуларына – Россей Федерацияны спортну олимпиады болмагъан тюрлюлеринден жыйымдык командаларыны келечилерине ахча саугъа бу ёлчемде тохташдырылады:

а) мурдорлу къауумуна киргенлеге:

Дуняяны чемпионатларында:
150000 сом – I жер эм алтын майдал кытханы кюнн,
100000 сом – II жер эм кюмош майдал кытханы кюнн,
70000 сом – III жер эм доммакъ майдал кытханы кюнн;

Европаны чемпионатларында:
120000 сом – I жер эм алтын майдал кытханы кюнн,
80000 сом – II жер эм кюмош майдал кытханы кюнн,
60000 сом – III жер эм доммакъ майдал кытханы кюнн;

Россей Федерацияны чемпионатларында:

100000 сом – I жер эм алтын майдал кытханы кюнн,
50000 сом – II жер эм кюмош майдал кытханы кюнн,
30000 сом – III жер эм доммакъ майдал кытханы кюнн;

б) юниор къауумлары келечилерине:

Дуняяны биринчиликлеринде:
100000 сом – I жер эм алтын майдал кытханы кюнн,
70000 сом – II жер эм кюмош майдал кытханы кюнн,
40000 сом – III жер эм доммакъ майдал кытханы кюнн;

Европаны биринчиликлеринде:
70000 сом – I жер эм алтын майдал кытханы кюнн,
50000 сом – II жер эм кюмош майдал кытханы кюнн,

30000 сом – III жер эм доммакъ майдал кытханы кюнн;

Россей Федерацияны биринчиликлеринде:

50000 сом – I жер эм алтын майдал кытханы кюнн,
30000 сом – II жер эм кюмош майдал кытханы кюнн,
20000 сом – III жер эм доммакъ майдал кытханы кюнн.;

б) 4-чу пунктта:
Биринчи абзацда «чемпионатов» деген сөзледен сора «эм биринчиликле» деген сөзлени къошаргъа;

Экинчи абзацда «эм туризм», «туризм эм жаш тёлю политика» деген сөзлени кетерирге;

в) 5-чи эм 6-чы пунктлада «эм туризм» деген сөзлени кетерирге.

2. Указ кюннө 2021 жылда 1 январьда киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы
Нальчик ш., 2020 жыл 26 ноябрь, 152-УГ

К. КОКОВ

ТЮБЕШИУ

Эм магъаналы иш – ёсюп келген тёлуюню бусагъатдагы излемлеге келишдириу

КЪМР-ни Башчысы **Казбек Коков** школчулары арасында «Уллу перемена» битеурросей конкурсда хорлагъанла эм финалына чыкъгъанла эмда аланы юйретгенле бла тубешгенди. Жыйылыуыга жарыкъландырыу, илму эм жаш тёлуюню ишлери жаны бла министрни къуллугъун толтургъан **Анзор Езаов** да къатышханды.

Жашланы бла къызланы жетишимлери бла алгъышлай, республиканы оноучусу ала республиканы быллай бийик даражада белгили этгенлери ючюн ыспас этгенди, устазларына уа ёсюп келген тёлуюню юйретюде къыйынлары ючюн ырызлыгъын билдиргенди.

КЪМР-ни Башчысы бла ачыкъ ушакъны кезиунде школчула бла устазла конкурсну юсюнден оюмларын айтхандыла, шендю жарыстхан соруулары белгили этгенди эмда мындан ары не бла юйреширге сойгенлери билдиргенди. Сёз Къабарты-Малкъарда битеулю эм къошакъ билим бериуню айнатыуу, усталыкъны сайлауу, туризми, инновация технологиялары юслеринден да баргъанды.

Казбек Коков бююнлюкде, технология терк айныгъан заманда, КЪМР-ни власть органлары жаш тёлуюню жашау салгъан жангы излемлеге хазырлау, жамауатда, дуняда бола тургъан турлениулеге юйретю баш борчларындан бирлери болгъанын чертгенди. Ол мурат бла хар сабийни да фахмуслун ачыкъларга, чыгъармачылык онгланын айнатыргъа, проектлени жарашдырыргъа юйретирге, предпринимательлики энчиликлерин билдирирге тийишлиди.

- Биз ёсюп келген тёлуюню шендююго заманы излемлерине хазыр этерге керекбиз. Сиз а бу магъаналы ише бизни болушлукчуларыбызсыз, - дегенди Казбек Коков. Регионну оноучусу конкурсха къатышханлары эм анда хорлагъанлары, алгъан сынаулары эм билимлери бла школчула, аланы устазлары бююн окуяна тегерекде дуняны турлендирип башлагъанларында айтханды: «Тиригигиз, окууугъа итинуюгюз, юйюрюгюз, школугъуз, республикабыз, къыралыбыз ючюн къазауат этип юйрешнгиз ючюн сау болугъуз», - деп къошханды Казбек Коков.

Устазла бла сабийлени юйретгенле конкурсха хазырлануу къалай барганыны, сабийле кёл салып юйрешгенлери, билим бериуде проект ишни андан ары айнатыргъа кереклисини юслеринден айтхандыла. Дагъыда школчула бла студентлеге проектлерин

КЪМР-де тамамларга онгла берирге кереклисин, регионда устазланы араларында конкурслагъа, сёзге педагогика вузлары студентлери араларында бардырылган «Келир заманы устазы» конкурсха, сейрни къозгъарга тийишли болганын да чертгенди.

Устазла республиканы оноучусуна тубешуу къуралганы ючюн ырызлыкъларын билдирип, ол сабийлени андан ары жетишимлеге кёллендирген чертгенди. «Уллу перемены» финалына чыкъгъанла да жаш тёлуюню проект ише къатышдырыргъа, аны школ программга кийирирге кереклисин белгилегенди.

Тубешууну ахырында Казбек Коков конкурсну финалына чыкъгъанланы, аланы устазларыны предложениялары барысы да сюзюлюклерин чертгенди эмда жаш адамлага мындан ары да жетишимле тежегенди.

«Уллу перемена» быйыл 28 мартда

башланганын эсгертирге тийишлиди. Анга битеу къыралдан да 1 миллиондан аслам школчу къатышханды, ол санда бизни республикадан 6 минг адам. Аны финалы 1-5 ноябрьде «Артекде» бардырылганды. Анга уа 1200 жаш бла къыз чакырылгандыла, ол санда КЪМР-ден 9 школчу: **Абазов Мурат** (хорлагъанды), **Айбазов Феликс** (хорлагъанды), **Асанланы Жаннет** (финалгга чыкъгъанды), **Белоусова Лада** (финалгга чыкъгъанды), **Бетророва Сабина** (хорлагъанды), **Къулилланы Танзиля** (хорлагъанды), **Пшихачев Инал** (финалгга чыкъгъанды), **Цой Виктория** (финалгга чыкъгъанды), **Шиков Озермас** (хорлагъанды).

11-чи классланы окуучуларына саугъага 1 миллион сом бериледи. Бу ахчаны ала билим алыуыга къоратыргъа боллукъдула. Андан сора да, аланы жетишимлери порфолиоларына 5 балл къошулады. Ол а вузга киргенде магъаналыды. 9-10 классланы окуучулары уа 200-шер минг сом бериледи. Бу ахчаны къошакъ билимге, окугъанда керекли гаджетле сатып алыргъа къоратыргъа эркинди.

Проект «Россей – онгланы къыралы» платформада бардырылады эмда школчулары араларында тири, оюм эте билген, жангычылыклагъа ачыкъ, окууу фахмулу жашланы бла къызланы ачыкълар мурат бла къуралганды. Къабарты-Малкъар а конкурсну финалына чыкъгъанлары бла хорлагъанланы санына кере Шимал-Кавказ федерал округда экинчи жерни алганды.

КЪМР-ни Башчысыны бла Правительство суну пресс-службасы.

Кёп сабийли аналаны сыйларын кёргенди

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Энчи ырызлыкъгъа, КЪМР-ни Башчысыны оюмуна кере, кёп сабийли анала тийишлиди: «Тёредеча, бу байрамны аллында биз беш эм андан аслам сабий тууп, аланы тийишли юйретген аналаны «Материнская слава» майдал бла сауғалайбыз. Сизни арагъызда 13 ахшы сабийни анасы – Савенкова Анна Владимировна – болгъанын билеме. Ол уллу байлык эм насып болгъанга санайма. Сизни юйюрлеригиз төрели юйюр къыйматланы жарыкъ юлголериди. Харкюнлюк аналык къыйынлыгъыз ючюн ырызлыгъымы билдирирге излейме», - дегенди республиканы Башчысы.

Регионну оноучусу кёп сабийли юйюрле юйюр къыйматланы сакълауда эм кючлеуде энчи магъананы тутханларына эс бурганды. Алай юйюрледе энчи хауа барды. Кёп сабийли юйюрледе гитчликден окуяна бирлешюлюккю, бир бири ангылауу эм бир бирге болушлукну, иш кёллюккю эм жуапылыкны ангылауу къуралады. «Россей Федерацияны Президентини бек магъаналы жумушладан бирича, сабийли юйюрлени ырахатлыклары белгилегенди. Миллет проектлени бардырылулары демографияны эм саулукну иглендирюге, жашаууна качествен тапландырыуу, кючлю Россейни мурдоруча, хар сабийни, хар адамны фахмуслун кзураууга эм айнатыууга бурулдула.

Къабарты-Малкъар ол битеулю къырал политиканы жашауда бардырыууга тири къошулады. Бююнлюкде эсепле да бардыла. Ол сабий тууну ёсгенди – быйылгъы жылы 9 айына республикада 7778 бала тууганды, ол бытырдан эсе 5 процентте кёлду. Андан сора да, шендююго сабий садланы, школланы къурулушларыды, сабийлери болгъан юйюрлеге адресный социал болушлукну тапдырыууду, ол быйыл иги да ёсгенди, билим бериуню айнатыууду, ол санда сабийлеге къошакъ билим бериуню системасын, ол а тийишли эсе-

плени болдурганды – бизде ахшы жаш тёлую ёсюп келеди», - деп белгилегенди регионну оноучусу.

К.В. Коков республиканы власть органлары мындан арысында да ол ишни иглендиргенлей турлуклары белгилегенди, аналагъа, кёп сабийли юйюрлеге билеклик этип, социал даражаны кётюрюп, жашау болумлары иглендирип, сабийлеге болушуп, аланы билимлерине, инсанлык эм профессионал тохташуулыкларына къайгырып.

Ахырында республиканы таматасы кёп сабийли аналаны жетип келген байрам эм тийишли саугъалары бла алгъышлагъанды, Къабарты-Малкъарны битеу аналарына саулук-эсенлик, юйюр ырахатлык тежегенди, сабийлеригизни жетишимлерине ёхтемленип, аладан сый-намыс табып жашагъыз дегенди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Указы бла «Ана махтаулыкуну» къырал саугъа бла беш эм андан аслам сабийни ахшы ызда ёсдюргенлери ючюн бу инсанла саугъалангандыла: Алиякберова Людмила Николаевна (5 сабий), Белгаров Каншауби Барасбиевна (7 сабий), Бёзюлланы Земфира Мухамедовна (5 сабий), Боташланы Татьяна Виталиевна (5 сабий), Гузеланы Светлана Вячеславовна (5 сабий), Джаппуланы Эльвира Ахмедовна (6 сабий), Куартова Ирина Мухадиновна (5 сабий), Кумыкова Жанна Лостанбиевна (5 сабий), Макоева Марианна Муссовна (5 сабий), Маремуклова Рамета Борисовна (5 сабий), Натова Анжанна Султановна (5 сабий), Ногова Ромета Муаедовна (8 сабий), Озрокова Людмила Руслановна (8 сабий), Пихова Анета Хабасовна (5 сабий), Рахайланы Элеонора Темотовна (5 сабий), Савенкова Анна Владимировна (13 сабий), Темиржанланы Лариса Жафаровна (5 сабий), Фадеева Наталья Викторовна (5 сабий), Хаджиланы Эльмира Хусиновна (5 сабий).

КЪМР-ни Башчысыны бла Правительство суну пресс-службасы.

Оператив штаб

Таматалагъа юйген тышына чыкъмазгъа кереклиси айтылганды

КЪМР-де коронавирус ауруу профилактикасы эм аны жайылыууна къажуу оператив штабдан белгили этгенлерича, бююнлюкде вирус жукъгъанланы саны 12 435 адамга жетгенди. Ол санда тонене вирус 92 инсанда ачыкъланганды.

Пандемияны аллындан бери бу жукъгъан ауруудан 9648 адам сау болгъандыла, тонене аны 122 пациент хорлагъанды. Бююнлюкде медицина болушлук 2580 пациентге бериледи. Алай жарсыулу тарихле да бардыла. Пандемияны аллындан бери ауруу 207 инсандыны жашауу юзгенди. Тонене аны аурулгундан эки адам ауушханды.

Коронавирус КЪМР-де жайылып башлагъандан бери 283,9 мингден аслам тест бардырылганды (бир кюнге – 1744 тинти). Госпитальда 1411 пациент бардыла, аланы арасында тест коронавирус ауруу жукъгъанын ачыкъламаганда да. Реанимация бөлүмде 93 саусуз турадыла.

Оператив штабдан белгили этгенлерича, вирус бююндо 65 жылдан таматалагъа, ауруулары юслеринден кетмегенлеге къорктуулуду. «Аны себепли профилактика мадарла бююндо магъаналыдыла. Адамла кёп жыйылган жерледе, транспортда медицина маскала жоюрюрге, бир бирден бек аздан метр кенликде турургъа, къолланы сапын бла терк-терк жууругъа тийишлиди. Онг болгъанына

кере, адам бла да саламлашмазгъа, къучаклашмазгъа юйрешмигиз», - деп эсгергенди Оператив штабдан.

Бююнлюкде республикада COVID-19 жукъгъанланы 9 госпитальда багъадыла, алада 1,8 мингден аслам жер барды. Жал осалгга кетеди деген къоркчу болса, къошакъ жерле къуралыкъдыла.

COVID-19 бююндо тамата тёлуюню эм юслеринден ауруулары кетмегенлеге къорктуул болгъаны бла байламлы КЪМР-ни Башчысы алагъа изоляция нызамны 27 декабрьге дериде созарга кереклисин тохташдырганды. Ол жаны бла Указ аны официал сайтында басмалыды.

Россейде 27 ноябрьде вирус 27,5 минг адамга жукъгъаны ачыкъланганды. Алай бла къыралны битеу субъектлеринде COVID-19 вирус жагъылгъанланы саны 2,21 миллиондан озганды. Пандемияны аллындан бери 1,7 миллион адам сау болгъандыла. Вирусну кётюрмай, 38,6 минг адам ауушханды, ол санда тонене – 496 пациент.

Джонс Хопкинс аты университет белгили этген тарихлеге тийишлиликде, битеу дуняда бу ауруу 60,93 миллион адамга жукъгъанды. Вирусдан ауушханланы саны миллиондан озганды – 1,43 миллион.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

ПАРТИЯ ЖАШАУ

Бюджетни асламы инсанланы аллында кырал борчланы тамамлауга кыратыллыкды

«Единая Россия» экинчи окчулууда федерал бюджетни проекттин кыбыл кыргенди. Анга партияны башламчылыкты бла хазырланган социал тюзетиуле кийрилгенди. Жумушланы багысы 30 миллиард сомгга жетеди.

РФ-ни Кырал Думасы 2021 жылгга эм 2022-2023 план кезиуге федерал бюджетни проекттин экинчи окчулууда кыбыл кыргенди. Депутатла Правительство кыргюзген тюзетиуленди да кийрилгенди документте, аланы асламы уа «Единая Россия» башламчылыкты бла хазырланганды.

- Бу жолгга дери Кырал Дума Правительство бла былай кыаты байламлыкка ишлемегенди. Проектте кийрилген тюзетиуле – бирге ишлегендерини себебиди, -дегенди Бюджет эм налогла жаны бла комитетни башчысы **Андрей Макаров**.

Тюзетиуленди асламы уа социал сорула бла байламлыкка. «Ала инсанларыбызны жашау кылаилыктарын игилендируге бурулду. Аны бла бирге уа экономиканы айнытуу бла байламлы башламчылыкка да асламдыла», -дегенди пленар жыйылыуу аллында Думада «Единая Россияны» фракциясыны таматасы **Сергей Неверов**.

Аны айтханына кере, партия хазырлаган тюзетиуле инсанланы сармолетла бла жорютууге субсидияла бөлүгө, элени айнытууга, шахарлада айбат болумла

кырау программаланы андан ары жашауда бардырууга бурулду.

Правительство бла бирге парламентарийле ипотека кредитни элечмин 8 процентте дери азайтуу программасын да сюзгенди. Ол узак болжаллыкка эмда кырау пандемияны кезиунде толтурулуп кыаллык туюнду.

Дагыда тюзетиуледе сөз саулук саклауу биринчи бөлүмюню ишин жангыртуу, регионлада пенсиялагга кыошак төлеуени ислеринден да барады. Депутатла министрлени кабинети бла пандемияны кезиунде организациялагга ишчилерини санын кысхартмазча кредит программаланы да сюзгенди, алагга уа 421 миллиард сом бөлүнүрүгө белгиленди.

- Бюджетте РФ-ни Президентни Владимир Путин Федерал Жыйылыуга Посланысында белгилеген жумушланы бла борчланы кийириге кырдан келгенни этгенбиз, -дегенди Сергей Неверов.

Аны айтханына кере, «Единая Россияны» башламчылыклары бюджетни 30 миллиард сомгга кыбейткенди, андан 14 миллиарды келир жыл бөлүнүрүгө.

Регионлагга болушлук партияны кыайгыртхан ишледен бириди. Бюджетни экинчи окчулуунда Правительство субъектлеге 1,5 триллион сом бюджетле аралы трансфертле юлешууну низамын хазырлаганды. «Бу ахчаны тюзлук бла юлешуу артыкка

магналанды», -деп чертгенди партияны фракциясыны таматасыны биринчи орунбасары **Андрей Исаев**.

Экономиканы аягы юсуне этиу жумушланы битеумиллет планына да уллу ахча салынады. Миллет проектлени тамамлау да баш борчладан бири болгандай кыалганды. Аланы жашауда бардырууга 650 миллиард сом салынганды, 2021-2022 жыллада 777-шер миллиард, 2023 жылда уа 900 миллиард сом кыратыллыкды.

Эсигизге салайлык, экинчи окчулууга «Единая Россия» Правительство эм Финанс министрствоу бла бирге социал соруу жаны бла тюзетиуленди хазырлаганды. Партияны башламчылыкты бла шахарланы бла элени инфраструктураларын игилендируге кыошак халда 2 миллиард сом кыратыллыкды. Энтта 2 миллиард сом а регионлада физкультура-саулук саклау комплекслени кыруулушларына салынганды.

Партия цифралы айнытуу жумушлагга бөлүнгөн ахчаны 6,2 миллиард сомгга кыбейтууну да жалчыханды. Аны хайырындан а 2021 жылны ахырына халкы аз санлы элени да Интернетте кыошаргга онг боллукду.

Кырал Думаны Бюджет эм налогла жаны бла комитетини башчысы **Андрей Макаров** уа айтханына кере, хар тюзетиу да регионла бла уллу иш бардырылы

хазырланганды. Быйыл «Единая Россия» бюджетни кыраган кезиуде окчуна кыатышханды. Документте партия проектте тамамлангандан сора белгили болган жумушла да кийрилгенди. Федерал бюджетни ючен бири социал жумушлагга жораланыпды эмда кыралны инсанланы аллында борчларын толтурууга онг бередди.

Аны бла бирге Кырбарты-Малкварны баш миллиард, 2023 жылда уа социал магналды болганын белгилерчады. КМР-ни Парламентини Бюджет, налогла эм финансла жаны бла комитетини башчысы **Михаил Афагатов** KABARDIN-BALKAR.ER.RU сайтта билдиргенине кере, кыралны инсанланы аллында социал борчларын толтурууну жалчытыр ючюн бюджетни кыранчаларын жангыдан сюзерге тышгенди. «Алай бла уа социал гарантияла барысы да тамамларгга, пандемияны кезиунде республиканы инсанларына кыошак болушлук этерге онг болганды. Ол а федерал ара этген себепликни хайырынданды. Бюджетлени кыранчаларын бла фидаларын бирге келишдириуге кыошак дотацияла берилгенди, медицина учуреденилада жангы коронавирус инфекция жуккыганланы багыууга жерлени кыраууга да ахча бөлүнгенди», -дегенди парламентарий.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

ПРИЁМ

Баямланган тарыгыуулары толтуруу – энчи контрольда

Россеини Баш прокуроруну орунбасары **Андрей Кикоть** РФ-ни Президентини буйрукларыны чеклеринде ин-

ни Баш прокуратурасыны Шимал-Кавказ эм Юг федерал округлада управленийыны пресс-службасындан билдиргенди.

Соруула жашау журт эм табиगतты кыоруула законланы толтуруу, медицинаны, кырал эм муниципал жумушланы тамамлауга закупкалары юслеринден болгандыла. **Андрей Кикоть** келгенде законланы ангылатханды, тарыгыуулары тинтирге буйрукка бергенди. Приёмну кезиунде белгили этилген кемчиликке кыалай тамамланарыкларын Баш прокуроруну орунбасары кесини контролону алганды.

ТОКЪЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

КОНКУРС

АлаMAT маданиятланы санына кыошар амал барды

Россеини Жамауат палатасы «Топ-1000 локальных культурных и туристических брендов России» деген конкурска кыатышыргга чакырады. Ол **Живое наследие** <http://www.livingheritage.ru/> платформада Орус география обществону, Стратегиялы башламчылыкканы агентствосуну, Кыонакбайлыкканы битеумиллет индустриясыны союзуу себепликери бла кыраулады.

Конкурс Биригууну кюнунде – 4 ноябрде башланганды, 15 январьгга дери бардырылыккыды. Объектле ТОП-ха киргендеринден тышында, аланы эм аруу суратлаганлагга, адамла аслам сайланганларына да сауггала берилликди.

Проектни борчу кыраулыбызны башха-башха жерлеринде болган объектлени, тарых магналды ишлени, айтхылык төрелени, белгили адамланы юслеринден информацияны жыйыуу. Бюгонлюкде жюри биринчи 500 маданият брендин порталда жыйышдырганды.

Кырбарты-Малкваргга бу проект энчи магнананы тутады. Аны туризм бла байламлы онглари ишеклик туудурмайдыла, алай конкурска кыатышыу энтта бир кере кесини эсерттирге болушурукду.

Шёндөу кыалган 500-зюн излеу барады. Алай бла энчи бир субъектте белгили маданият, тарых эм туризм объектлени саулай кыралгга да ачык этерге амал бериледи.

Живое наследие www.livingheritage.ru/ платформада жангы объектлени кыошаргга жарайды, бу онг бла сетге киргенле – краеведле, туризм эм маданият хазна жаны бла экспертле, туризм бизнесни, турист-информация араланы, кырал власть эм жерли самоуправление органланы келечилери хайырланалыккыдыла.
КУЛЬЧАЛАНЫ Зулфия.

Келишим

Предприятиягга специалистлени хазырлап башлагандыла

Тёрт жыл мындан алгга РФ-ни Президентни В.В. Путин Тырныуауздагы тау-байыкландыруу комбинатны ишлетип башлау жаны бла проектте энчи эс бөлүгө буюрганды.

Аны бла байламлы 2021 жылны экинчи кварталында анда кыруулуш ишле башланырыккыдыла.

Ол болум бла байламлы, Элбрус район анда ишлерча специалистлени

хазырлауу башлаганды. Алай бла былтыр район администрацияны бла Шимал-Кавказ тау-металлургия университетни араларында 15 жаш адам объекте хайырланлыккы усталыккага юйренирча келишим этилгенди. Владикавказдагы окчу ююно бошоп келген жашларыбыз кеси жерлеринде иш бла жалчытылынырыклары бек кыуандырады.

Комбинат бла байламлы проектни саулай багыасы 27 миллиард сомгга жетеди. 2023 жылда андан биринчи продукцияны алыр мурат барды. Келир жыл а мекямланы, жолланы кыруулушлары эм инфраструктураны тийшли болумгга келтириуу бла байламлы ишле бардырылыккыдыла.

КУРОРТЛА Санаторийни иесилери алышынганды

«Россеини темир жоллары – Саулук саклау» акционер обществону иелигинде болган «Долана нарзанов» санаторий бу кюнледе иесин алышханды. Аны аукционда 6,674 миллиард сомгга «Эрвус» ООО сатып алганды.

Объектти жангы иеси **Александр Клячин** («Azimut» эм «Метрополь» кыонак юйле). Аукционда, Нальчикден сора да, Кыра тенгизни жагысында, Минводлада, Подмосковьезде эм Алтай крайда орналгандыла.

Александр Клячин байлыгы бюгонлюкде 1,6 миллиард долларгга жетеди.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Бу күндө уа хурметли преподавателибиз кесини 80-жыллык юбилейин белгилейди. Биз, аны студентлери, кандидатлары, докторлары, барыбыз да аны алгышпай, сауук-эсенлик, узак өмүр да тежейбиз.

1940 жылда 25 ноябрде Черек району Жемтала элинде Гузеланы Магометни юйүрүндө эки улан – Кемал бла Жамал - туугандыла. Ала артда билим бериуге, илмуга да кыйын салган, юлгюлю, махтаулу да адамла болгандыла. Алай эсе да, жарсыуга, жашла аталарын танымгаандыла. Ол фронтдан кыйтмай кылып, аланы бла кызычыгы Жанчыкыны аналары Ахматланы Шахидат биреуну кезине кыратмай ёдюргенди.

Алай бла артда кыра-лыбыздан тышында да кенг белгили алим боллук жаш кесини билимге жолун Кыргызы ССР-ни Сын-Таш деген жеринде жетижыллык школдан башлаганды. Ызы бла уа Юрьевкага орусча окутхан мектепге жүрюгенди. Халкыбызга тууган жерине кыйтырга эркилик берилгенден сора уа, 1959 жылда, Кыбарты-Малкыар кырал университетни тарых-филология факультетини орус-малкыар бөлүмүнө кирген эди.

Бююн тил илмубузну юсюндөн айтсак, аны тинтилуонне, айшыуна, бирси тюрк халкылары араларында

башлаганды. Иги кесек заманы мында завуч болуп, орус тилден бла литературадан дерсле да бергенди. Алай эсе да, ол кесибизча окуттурга соре эди. Аны бла да кыйтмай, аны тинтирге, игилендирге, айнытырга мураты болганды.

Бююнлюкте, билгенибизча, ол анга (муратына) жетген да этгенди. Ары дери уа Фрунзе шахарны кырал университетини аспирантурасында билим алганды. Анда

ана тилибизни университетибизде, педагогика колледжде да юйретгенди. Алай бла бу сферага салган кыйыны ючюн КМР-ни илмусуну сыйлы кылуучусу, малкыар тил бла адабият кафедраны доценти, ызы бла профессору да болады.

Илмуну айнытууга, билим бериу сферага да кыйыны сала, доктор диссертациясын а 1987 жылда «Теоретические основы составления толковых словарей тюркских

Андан сора да, сёзлюккени жарашдыруу теориясын мурдору бла кюрешкенди. Эки китабы – «Семантикалык способ словообразования в тюркских языках» эм «Актуальные проблемы фонологии карачаево-балкарского языка» - ючюн Россейни Кырал илму фондундан грантлага тийишли болганды.

Ол 56 кыйматлы улуу да китапланы, санап-саны болмаган илму статьяны, тюрлю-тюрлю сёзлюккери

уга кыйын салып келеди. Бююнлюкте да, кудуретге шукур, сагынылган институтта иш юсюндеди. Аны саулай да тюркологияга кышан юлошю уллуду, ёлчемсизди. Белгиленибизча, тюрк тил билимде сёзю семантика (магына) мадар бла кыралыуун биринчи болуп тингенди. Илмуда кёлле базынмаган ызла бла кюреше, жетишимли болганды.

Дагыда фонология ахырысы бла да тинтилмеген бөлүмдү. Алимлени асламысы аны фонетикадан айырмалды. Аны себепли фонологияны фонетикадан башкалыгын ачыклап, сёзде тауушла аны магынасын кылай тюрлендиргенлерин (аланы тюрлюлерин да) тингенди.

Морфология, морфемика, сёз кырау бөлүмлени алып айтсак да, ала да саулай тюрк билимде окуна кырауусуз тинтилгенди. Алай бла уа алибизни бу жаны бла башлаган, тамамлаган ишлери да (сёз ючюн, «Бусагатадагы кырачай-малкыар тил. Морфемика, морфология, сёз кырау» деген дерслик) кёптеге себеплик этгенди.

Жамал Магометовични адамлык ышанлары да айырмалы болганларын айтканбыз. Аны юсюндөн сагына, филология илмуланы доктору Мусукланы Борис аны 1985 жылда Москвада Тил билим институтта совет тюркологланы жыйылууларында сөлөшенин, аны бирсилени арасында хурметин да белгилегенди. Аны кесин да илму бла кюреширге кёллендиргенлей, итиндиргенлей турганын да.

Преподавателибизни тилибизни айныуна салган кыйынын белгилей, аны жаланда илму ишине эс буруп, кыруда аны бла кюрешип турмагынын бютюнда чертирге тийишлиди. Нек дегенде дерслик, окуу китап, пособие жарашдырууга кыйгырган алимле алай кёп туюлдуле. Гузе улу жарашдырганлада уа тюрк тил билимде окуна биринчилеге саналганлары бардыла.

Кеси уа хар заманда да юйде окуна заманын бошуна ашырырга соймеучюсюн айтучуду. Анда сора да, ол жаш адамланы юйретинуно, аладан билимин кызыгмануу жашауу жоругуна санайды. Аны алайлыгын а, билгенибизча, тамамлаган иши бла ачыкпай келеди.

Огырыда биз аны аслам китабыны юсюндөн да сагындык. Алай а аланы жарашдыруу бош жумуш туюлдуле. Сёзлук, бирси пособиела да тийишли даражада болурча, аны хазырлаганын ол жаны бла билими да анга кёре болурга керекди.

Ол ариу юйор да ёдюргенди. Жашы Арсен, юйдегиси Таслимат да замансыз дунияларын алышып, аны мудах этген эселе да, жореге огурусунланмаганды. Биз таныган таза ниетли, ачык кёллу, хурметте тийишли адамлай кылаганды. Кыатында сабийлери Расул бла Люаза, туудуклары да болганына кыууна, алага тилекле, шукур да эте жашайды.

Юбилей

Ол окуулу-билимли этгенден сора да, кыйматлы жашау дерсле береди

Белгили тюрколог, Халкыла аралы тюрк академияны академиги, КМР-ни илмусуну сыйлы ишчиси (1986 ж.), филология илмуланы доктору, профессор Гузеланы Магометни жашы Жамалны вузда окууп башлагынчы окуна таныганма. Бизни шолубузга КМР-ни илмуу болуоно жиберген ишлени тамамлап келгенде, олимпиадала да кёре турганма.

Энди курсубуз университетни тауусханлы быйыл жыйырма беш жыл толган эсе да, бизге билим берген, окутхан, ёз сабийлеринча кёз-кылак болганланы унутмайбыз, алага хурметибиз уллуду. Жамал Магометовични уа бизге кыйыны энчиди.

Кыйсыбыз кылай жетишенибизге ол ачык ниети бла кыйгырганды, алчы болсак – кыуанганды, инжилиулерибизге уа жаланда жарсыганы бла кыалмай, аланы болдурмаз ючюн кыолундан келгени аямаганды. Устазыбыз бизге жангыз да билим жаны бла дерсле берип кыймай, жашау дерслеге, анда тюрберге боллук болумлада адам кесин кылай журютюрге тийишлисине да туюндюргенди.

бизни (сёз ючюн, «Кырачай-малкыар тилни омонимлерини сёзлюк», 2013 ж.), дерсликкерибизни («Бусагатадагы кырачай-малкыар литература тил. Морфемика, морфология, сёз кырау»), окуу юйлене студентлериине, (2007 ж.), дагыда бирсилени авторуду.

Аны статьясы болмай «Советская тюркология» журналны бир номери да чыкмаганды. Ол кесибизде, бирси регионлада да диссертация советлени келечиси болуп турганды.

«Современный карачаево-балкарский язык» деген академиялы экитомлук илму иш алгыракылада басмаланангы уа (2015 ж.) барыбызны да кыуандырганды. Эсгерте кетейик, аны биринчи китабы 2016 жылда чыкганды. Аны илму редактору да Гузе улу болганды. Ангылатма сёзлюкбюзге салган кыйыны да уллуду. Аны «Проблематика словника тюркских словарей» деген эмда аны кибик бирси ишлери саулай да тюрк тил билим бла кюрешген алимлеге себеплик этгенлей келеди.

Андан сора да, ол тилибизни мектепте берилуонне кыйгырганлай турады. Ол «Школда малкыар тилни окутууну проблемалары» деген төрт кесекден кыралган китабында орфографияны, тилни кесеклери, синтаксисни, сёзю эмда айтмыны тинтилиуон тынгылы ангылатады. Бир бөлүмюно башланган класслада бла таматаракылада бирча берирге жарамгынына туюндюреди.

Устазык этген жылларын санамай, илму бла кюрешген кезиуон айтсак, 50 жыл чаклы ол тилибизни айныты-

Гузеланы Жамал коллегалары эмда устазла бла.

угай, саулай да битеулу тил билимде окуна кырачай-малкыар тилни энчи оруну болганын кёрюстолган, ачыкылаалган алимлерибизни биринчилеринденди Гузеланы Жамал.

Алгадаан окуна чертсек, ол илмуланы төрт докторун, онеки да кандидатын хазырлаганды. Бу шартны уа биз бошдан энчилемейбиз, кыйсы иште да адам кесини профессионал ышанларын аны бла – ёз билимин бирсилеге бере, аланы да юйрете билиуу бла – ачыкылайды.

Урунуу жолун а белгили алимибиз КМР-ни тауусханындан сора тууган элини сегизжыллык школунда немис тилден устазлыкдан

илмуланы кандидаты даражыга «Сопоставительная фонетика русского и карачаево-балкарского языков» деген темага диссертациясын (1972 ж.) кыруулаганды. Ызы бла уа Гуманитар тинтуле бардырган институтха илму кылуучу болуп келеди. Кёп да бармай КМР-ни жарыккандырууда, бийик школда эмда илму учреждениялада ишлегенлерини обкомуну Сыйлы грамотасы бла белгиленгенди.

Барыбыз да билгенликден, сагынылган институтну кырачай-малкыар тил секторуна иги кесек жылы башчылык этип турганды. Илму тинтиулери бардыра, аны бла бирге жаш тёлбюзге да

языков» деген темага жазып, аны Москвада СССР-ни Илмула академиясыны Тил билим институтунда кыруулаганды. Кырымшамхалланы Ислам-Бий атлы майдал бла «Илму» номинацияда саугаланганды уа (2015 ж.) барыбызны да кыуандырган эди.

Устазыбыз, Жамал Магометович кибик алимни болдурган жетишимлерин, басмалаган китапларын барысын да санап чыгар онгубуз жокду. Алай эсе да, ол тюркологияда биринчи болуп, фонология бла сёз кыраууну семантика (магына) тюрлюсюн тингенди. Бу тема, белгилесек, орус тил билимде окуна алыкча толусунлай, шарт ачыкланмаганды дерге боллукбюз.

Уллуга-гитчеге да бирча, жюрек жылыуу бла кыйгыра

Россей Федерацияда Ананы күнүн байрамлау 1998 жылдан бери президент Борис Ельцинни буйругуна тийишликте төреге айланганды. Советлени кезиунде уа аллай кыуанч 1988 жылда Баку шахарны 228-чи номерли школунда кыралган эди. Аны автору орус тилден бла литературадан устас Эльмира Гусейнова болганды.

Ол окуучулага аны юсонден обращение жазганды. Арта аны текстин кеп ара газетле басмалаганды да этгенди. Алай бла, кепле билмегенликке, сагынылган байрамны бизни кыралда башламчысы Эльмира Джавановнады.

Бюгюн а биз огурулу таулу аналарыбыздан бири Диналаны Рабийгъатны юсонден хапар айтырыкбыз. Ол Къазахстанда тууган төлююзденди. Журтубузга кыйтырга эркилик берилгендинде, аны атасы Улбашланы Ахмат бла анасы Чепкенчиланы Зукура кыолларында төрт сабийлери бла Жангы Малкыар элге келип, анда юй-журт кыурагандыла. Кыудуретни ахшылыгындан, арта бу юйюрге дагыда эки жаш бла анча да кызы кыошулгандыла.

Алай бла Раиса Ахматовна (жамауат аны алай таныды) уллу юйюрге өсгенди. Кеслери окууга термилип кыалган төлюню келечилери – атасы бла анасы – сабийле билим алсала суйгенди. Ол муратлары толур ючюн кыолдан келгенни аямагандыла. Барысы да бюгонлюкде бирер жерде бет жарыкылы урунадыла.

Рабийгъат гитчелигинден да математиканы суйгенди. Аны асыры жаратхандан, башха дерслерин терк окуна этип, андан берилген иште уа заманы кеп кыалырын излегенди. Кесин да бош алай тамамлап кыоймаганды. Радио бла «Концерт по заявкам» берир бардырылыр кезиуню сакылап, математиканы кыолга алай алганды.

Бирлерге ол илму кыургыак тарихлеча кёруннгенликке, арта аны кеплеге кеси да тюшондюрюк, устас боллук кызычыкыга уа ол бир ариу макъамча эшитилгенди. Анасы уа аны алай халине хар заманда да сейрсингенди.

Ол затха суймеклиги хорлап, КъМКЪУ-ну физика-математика факультетине киреди. Юйде уа окууга тюшгенине кеси толусунай ийнанганындан сора билдиреди. Аны тауусуп, кыолуна

дипломун алганында, атасы: «Кесинг сайлаган жолду, алай эсе, анга кертичилигинги, биллими болганынги ачыкыла, кыатындагыла хурметни бир заманда да унутма», - дегенин бюгюн да эсинден кетермейди.

Ахматны ол сөзлери анга жорук болуп кыалганларын а кызы, кертиси бла да, жетишимлери, жашауу бла да кёргюзтгенди. Ол кеси өсген элли школунда кыйтып, анда математикадан устас, директорну юйретуу жаны бла орунбасары да болуп келгенли бюгонлюкде аз кыалып, 40 жыл толады. Бу сферга салган кыйыны ючюн а «РФ-ни Битеулю билим беруиюню сыйлы ишчиси» деген атха да тийишли болганды.

Мектепде ишлей, ол Диналаны Махмут бла юйюрд да кыураганды. Экси бирге отуз жылдан асламны жашап, юч сабий да ёсдюргенди. Бюгонлюкде, жарсыуыга, баш иеси дунясын алышхан эсе да, жашлары Азамат бла Расул, кызы Марина анга жангылыккыны сынатмайдыла.

Кыудуретге шукур, энди туудукыла да бардыла. Ала төртюсю да огурулу ынналарыны ийнакылайдыла, кёлюн жарытхандылай турадыла. Рабийгъат а алагыда дагыда кыошулур деп, жюрегинде ахшы мурат да сакылайды.

Сабийле уа барысы да Кыарачай-Черкес кырал университетни башха-башха факультетлерин тауусхандыла. Ана жюрек аланы жержерлеге жибирерге суймей, барысын да бир бирге кёз-кыулак бола турура, бир шахарга да аны ючюн ийгенди. Алай бла араларында татлылык, эгеч-кыарындаш суймеклик да бютюн ючленюригине ийнанганды.

Бюгонлюкде уа ала, бирер жерде урунуп, аналарын кыуандырадыла. Азамат аскер кыулукыдады, Расул мектепде ишлеп, жерчилик бла да кюрешеди. Марина уа устазды, Тырныаузу

ючюнчо номерли школунда тарых бла обществознаниядан дерсле береди.

Быйайда, Рабийгъатны жолу бла, ёз кызындан сора да, кепле барганларын чертирге тийишлиди. Ол бютюн математиканы алагы суйдюргени уа энчи магъаны тутайды, аны кертиси бла да бардырган ишин иги билгенин ачыкылайды.

Сёз ючюн, аны кыолунда окууга Мисакланы Зульфья – Нальчикни онтогузунчу номерли мектебинде, Энейланы Жулдузхан да Кенделенни школунда сагынылган предметден бла информатикадан дерсле береди. Стоматолог Атакуланы Исламны атын а ол бютюн ёхтемлик бла сагынады.

Хурметли тиширыуу бла ушак бардыра, ол ёз сабийлерин, школда аны кыолунда билим алган жашчыкылары, кызычыкылары да бир бирден айырмай, ана жылыуу бла суйгенин, алагы кыйгырганын, тюз жол бла барыларын излегенин толу ангылайса. Аны алайгынын а ол завуч болуп ишлеген 40 чакылы жылны ичинде элде бир хатасы, хылиси бла эсепге салынган жангыз да бир окуучу окуна чыкмаганы да анга шагъатлык этеди.

Ол меники туююлду деп кыоймай, хар сабийге ана кёздөн кыарганын кеси да айта, кызы Марина гитчелигинде аны школчулага кызыгынуучусун эсгерип да кюледди. «Сен ючеуленни угъай, саулайда окуучуулары да анасыса», - деп, ол анга аз кюнню айтмаганды.

Элде юй тутуп, иште жюрюп, анда жетишимге да жеталгындаш тынч болмаганы баямды. Быйайда ушак нёгерим кыйын ата-анасы Басханукууу бла Зайнафыны анга этген болушукыларын айта, эксини да хурмет бла эсгереди. Аланы кыолларында жашарга, бюгюн бу кыартланы тыпыр ташларын суутмай

турурга анга кыадар насып бергенине да ыразыды. Кеп затха тюшондюргенлерин, жашауу жолукдурган болумлада кесинги адамлык ышанларынги сакылай билирге да юйретгенлерине ыспас эте, алагы жаннет тилейди.

Андан сора да, гитчелигинде кесини аммасы Шахий, атасыны ата эгечи Генжахан бла кеп турурга тюшгенин эсгере, аладан а ол аш хазырлауу жашырынлыкларына тюшонгенин айтады. Ала экси да ол затха сак болганларын, юйде берекетни, монглукну сакылауунда тиширыуу – аны аш жууапылыгы кеп болганын ангылатхандарын да.

Жашауунда кёрген, билген иги затларын Раиса Ахматовна ёсдюргенлерине, школдагы сабийлеге да бирча юйретгенлей келеди. Алай бла уа миллетибизде ариу кылыккылы, адепли, биллими да адамланы болурларына кыйын салады.

Мектепде ишинден бош заманында уа ол малга, багчага да кыарайды. Бош турууну огурамайды. Эринмеген адамга Жангы Малкыарны жери жылгы эки кере да тирлик берлигин айта, кеси бу жумуш бла кюреширге суйгенин билдиреди.

Теплица кыурап, анда хар нени да ёсдюреди. Кёгетледен сора да, гюлленни тюрюл-тюрюлдерин салып, аланы чакыгандарына суйюнюучю. Юйде, иште да адам заманын бошунда оздурмаса, жетишимли болурун атасы-анасы айтыучусу, ол да сабийлерине юйретгенлей келеди.

Энди жашлары, кызылары ёсюп, кеслери юйор кыурагандары бар эселе да, Рабийгъат алагы гитчеликлериндеча кыйгыргандылай турады. «Саулайда жашауу ала ючюн берилгенча кёрунеди манга. Биз ана эсек, ахыр солуубузга дери ол насып бизге берилгенине кыудуретге шукур эте, сабийле ючюн жууапылыгыбызны да сезгенлей турурга керекбиз», - дейди.

Биз адам саны аз болганды халкыга санала эсек да, кепдюле ёхтемленирча затларыбыз. Ала уа таулу ананы нюрюню, берекетини, аны жюрек, кыол жылыууну да ючюнденди. Нек дегенде, не уллу адамыбызны да юйретген, чууундан тутуп, аны миллетине кыошхан олду. Хар юйюрге да ана жылыуундан айырылмай турурга кыадар насып берсин!

ТРАМЛАНЫ Зухура.

Барыбызны да таза сезимлерибизни ачыкылагъангыла

Республикалы радио бла терк-терк эшитилип турган жырладан бири Сарбашланы Зуфарны «Анала» деген назмусуна этилип, Жанатайланы Исмайыл айтхан жырды. Зуфар бу тизгинле бла битеу таулу аналагы хурмет этгенин, хар юйюрюн да чырагы ана болганын аламат ачыкылагъанды. Сабийни бла баланы араларында байламлыккыны юзер ючле аздыла. Бала жанында олтуруп турган кыадарда окуна, ана жюрек тынгысызды. Фахмулу чегемли

жаш ол затланы сөйир сезе билгенди. Аны дагыда «Анала» деген юч тизмеден кыралган назмусу да барды.

Жарсыуыга, Зуфар кеси, жашлай кетип, анасын жарсыуу этген эди. Ахыр кюнине дери таулу тиширыуу кыарасын тешмегенди. Ажымлы кыадарлы жашыны юсонден сагышыла бла кетгенди Бислиимат.

Ёмюрде да жырланып турлук жыр

Сабийликни, кыуанчны да жырлары, Дуняда бузулмазлык кыалала. Жигитликни, мамырлыккыны жоллары, Тангларыгыз ахшы болсун, анала!

Гюл кысымыча, жюрегими сауыгага Келтиргенме жырым бла, анала, Махтау болсун бешик тутхан кыоллагы – Ёмюрлени тутуругу болганла!

Ёз кыабынын кыол аязда сакылаган, Сабийим деп, кече-кюн да жокылаган. Кыол жылыуу дарман болган жарагы, - Ёмюрюгюз узак болсун, анала!

Заман жетип, акылбалык болсак да, Сабийниче кыбултасыз, анала. Кыатыгызда биз олтуруп турсак да, Жюрегигиз тынчаймаганды анала!

«Зулийге» деген назмуну уа 2002 жылда Таппасханланы Мыртаны жашу Науруз анасына атап такыганды. Алты ууак бала бла кыалган таулу тиширыуу кёгючюнюлюкде да болуп, андан да бирин да тас этмей жыйылган эди. Науруз а 80-чи жыллада Яникой элге башчылык этгенди. Кыайтып, анасын кёрмей, ортада кюн озмаганды.

Зулийге

Кыор болайым, анам, кыолларынга. Эмчек берген, бешик тебиретгенде, «Жукыла, балам, жукыла», - деп, Жумушка чыкыган ауазынга.

Мен ыразыма, анам, сауга, Аллах да болсун ыразы сауга. Сени салугуңдан уллу кыуанч Жокыду дуняда жашаган кезиунюмде.

«Ана кёлю - балада, Бала кёлю - талада», - дегенди бабала. Сизни кыйыныгызын кыйтаралмак, Ишлеп берсек да кыалала.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

БАСМА

Окьюучулананы кертилик эмда ангылашыулукуь бла илешдирген чыгыармала

Бу кюнледе белгили малквар жазычу Шауаланы Хасанны басмадан эки китабы чыккындиле. Биринчиси – «Дуния жакхаными» («Земной ад») атлы романы орус тилде. Аны Журтубайланы Хыйса кечоргенди. Роман Атабий деген таулу кишини кыдарыны юсю бла ХХ-чы кыямалы өмюр бизи миллетте берген кыйынлыкъланы юслеринден айтады.

Мында автор узакъ тау элде жашаган адам озган өмюрнү отузунчу жылларында болган темир кыакыгыча тюшген игилерибизден башлап, Улуу Ата журт урушну заманын, сюрюн кыйынлыгынын, ата журтка кыайтыну кыуанчын да суратлайды.

Аны экинчи китабы уа - «Мудах кюйно макъамлары» бир кыуум жангы повестьден бла талай назмудан кыралганды. «Ачу ачтыкан жолоучу» деген повесть Россейни, Кыабарты-Малкварны да сыйлы художниги Кырымшаухалланы Хамзатха аталады. Октябрь революция келтирген жангы власть халкыны экиге бөлгени, кылайлыгы берген кыйынлыгы, аланы жерден жерге кечюп, жан саклап айланганлары, ата журтларын кыоруулай, урушда сермешгенлери, сюрюнде кырген азаплары да бардыла мында.

«**Умута**» өлюм жокъ» деген повесть да халкыбызнын тарых жолу бла эптеди. Ол жаш адамланы, биринчи сыймеклики юслеринденди. Чыгыарманы баш жигити Насихат мында айтылган хапар бла бирге өседи. Ол заманын жаш төлосюн сыфатын, ниет тазалыгын, умут эне билиунон да автор бек аруу кыраганды. Киши жеринде өсген сабийлени жашауларын, арта тау элни халын да ол уллу сыймеклик бла суратлайды.

«**Зорлукну** ауазы» уа кызыллага бла акыла сермешген кюнледен башланады. Элли жамауат экиге бөлүнөди. Андан ары болган ишле – отузунчу жылла тарыхха кыра тамгыла болуп киргендиле. Ала бизи аз адам санлы халкыбызны да аямагандыла.

Мында керти жашауда болган бир кыуум адамны атлары да сагынылады, ол себелден повесть бир жаны бла суратлау чыгарма эсе, бирси жаны бла уа документлиди. Повестеде автор бизни халкыбызны бир аруу адетин кыргюзтеди – кече билгенин. Ол кыямта заман душман этгенле да турмайдыла бир бирге кыра ниет тутуп.

Шауаланы Хасанны «Жашауга кыол узатдым» деген повестинде хапар киши жеринде жашаган, татлы сабийлигин эсерюлеге кийирген жаш адамны атындан барады.

Халкыбыз ата-бабалары турган жерге кыайтхандан сора, анда бирге жашаган жашла, кызла тюбешдиле. Аладан бири - Татлыхан - Рашидге барганды.

Кечгончюлюкде биргелерине окыуган кыарачайлы Ислам, ол затны билмей, аны тилерге келеди. Былайда повестьни жанр излемин тюрлендирген кюлкюлю хал жаратылады. Чыгыармада биринчи сыймеклик, анга аталган кыагытла, аны ююн урушда жигитлик этиу да бардыла. Аны Кязим хажини назмулары айбатлайдыла.

Китапха ат берген «Мудах кюйно макъамы» деген повестьни баш жигити Бийсо шүөху, ышангылы тенги Эрменбийге хапар айтады. Ол,

кесини жашауун суратлай, бийчеси бла бир бирни ангыламаганларын, ол неден болганын да тинтеди. Повестни сюжет ызы экиге бөлүнөди – Бийсо бла Элиужан тюбешген заманга бла ол кыагытын жаза турган кезиге. Аны бла бирге повестьде сыйгенлени бир бирге ийген кыагытлары да кыайтарыладыла. Халк сукланган Элиужан – врач тиширүү, терк окыуна кыулукыга

илинип, юйюм, сабийим деген шартладан кесин эркин этеди. Ол заманга келиширге сюеди. Бийсо уа арада тазалыккыны, ариулуккыны саклауга кыорешеди. Ала бир бирге келишмейдиле. Айырылайык дегенде уа, ол ишни партия жыйылыуда сюездиле. Бийсонун коммунист билетин сыйырадыла.

Китапха жазычуну бир кыуум назмусу да киргендиле. Аланы биринде аны лирика жигити:

*Сыймеклик жолунда
Не кыйынды болум!
Кыагытынг – кыолумда!
Аны нек окыдум?!*

*Эшитдим сёзюню:
«Этме, – дейсе, – умут!»
Жилды тёзюнюм:
«Ой, умут, – дей, – умут!»*

*Жюрегим боялды,
Тюз ашамча, кыаннга.
Нек этеди жаулукъ
Кыдарым жаныма?*

*Дуния азабы
Жол салганды манга.
Кыуанчны тазасы
Ашыгырмы санга?*

*...Муратым – келечи,
Елмезлик – умутум.
Мен – аны жырычысы.
Кыйма сен... умутуп,
– деп, өмюрлюк сезимни юсюнден алай айтады.*

Ма быллай тюрлю-тюрлю заманлада бизни жашауубузда болган шартладан кыралгандыла Шауаланы Хасанны повестелери. Автор халк сыйген жазычуладанды. Ол окыучуларына этген бу эки сауга аланы кыуандырыклары ишексизди. Биз а Шауа улуну быллай сыйюнчюлери алда энтта да кен болурла деп ышанабыз эмда китапдан бир юзюк басмайбыз.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

ШАУАЛАНЫ Хасан

Бир затны да тергемеген сыймеклик

(Повестьден юзюк)

Кулизар мени анымы кыарындашы Бахат бла бирге бошаганды школну. Ол кыайда, уруш башлангычы жылда эди. Аны жаша жазган писемоларындан бирлерин окыганым эсимдеди, төртюнчю классха жюрегин заманында. «Бахат, кёзлеринге кыарсам, ала сёлешкен этедиле: «Биз болмасак, ёлюкссе», дейдиле манга. Мен а айтайым: «Мен жаланда сыймеклик амалтын ёлюкме, ёлсем». Жашчык, менден излегенин ол эсе, жюрегиндегин айтыдым».

Кыурамгаанды аланы ишлери. Кулизарны кёкюрегине сыйынмаган ахшы умутлары сыйгенини жюрегинде жер таппадыла кеслерине. «Сау кыал, бу ишине юсюнде бизни излем», деди кызыны ахшы умутлары. Энди мардасыз тюрленгенди ол – ариу сыфатын бушуу танымазча тозуратханды.

Ахшы тенги аманлыкыга келленген заманындан Алах сакласын. Он жылны Кулизарны биргесине окыган Аминат, тенг кызына сёгом сала, аны сыйгенин терилти да, кыолга этди. Мен сабийлей окыуна сөзген эдим былайда терслик болганын. Аминат Бахатны кыолга этди.

Кулизар эрге барган кюнүнде жаланда Аминат нёгерлик этерин айтып жашады да, ахырында кёз кыарамы, ариу ниети зарлыккыны тузагына тюшюле. «Ит гажай, башханы насыпсыз этген насыбындан кыуан! - деди Кулизар тенгине. - Жарсыудан керти болсун Бахат. Ол ачыса, мен да ачырыкыма, сен кыаражуха да излемейме аманлык, эртте-кеч болса да, башиндагы ангылатырыккыды кимни ким болганын».

Бахатны бла Аминаткыны эгиз кызычыклары школга жюрюйдюле. Кулизар а усталары. Ол балачыклары бетчиклеринде излейди Бахатны сыфатын. Танг жарыгыны назик ышарыууна ушаккыны кызычыкыла кёл басдырадыла Кулизарга. Кёзлери, кыашлары, ауазлары ушайдыла аталарына.

Кыолларына кыалам алган сапатларында уа бармакчыклары алышынмай аталарыны бармаклары. Ол бармакыла письмо жаза туруп: «Кыайдаса Бахат? Унутмаймы сени. Ай, кюн нёгерин болсунла хар кюн сайын. Душманын санга жоралаган огу кесине тийсин», - дейди Кулизар.

Демениги тауну кишлигине ушаган субай Бахатха тенг жаш жокъ эди элде. Кеси башында болган оюмо бла ушакъ эте жашаган Кулизар Айшатха бла Халиматха алгыш этди бююн, Бахатны юйюне сау кыайтып, кызыларын кыуандырырын тиледи Аллахдан. «Урушха жашлары кетген аталаны, аналары бири да жилмасын!» - деди.

Сюзю

Келир кезиге – ахшы умутла бла

КыМР-ни Журналистлерини союзуну правленини президиумуну кезиуло жыйылыуу онлайн халда өтгенди. Анда сөз озган жылы эсеплерини эмда аллыбыздагы кезиуле борчланы юсюнден барганды.

байламлы конкурсу эсеплерин чыгыары, мастер-классла, жыйылыула, «Акулы пера» журналист школ, РФ-ни Журналистлерини союзуну федератив советини ишине тири кыатышыу, миллет тилдеде чыккыган газетледе,

Союзу ишине юсюнден отчётну организацианы председатели Шауаланы Разият этгенди. Ол айтханыча, былтыр талай сылтау чыккыганлыкыга, белгиленген ишле тийишли халда тындырылгандыла. Бизден келечиле РФ-ни профессионал союзу кыурамгаан магъаналы проектлеге кыошулгандыла, правлени адамлары Сочиде фестивалда болгандыла, РФ-ни Журналистлерини союзуну съездине, республиканы районларында чыккыган газетлени лутучкаларына да кыатышхандыла.

Жыйылганла, былтырны эсеплерини союзуну, жетишимлени, кемчиликлени да ачыклагандыла, аланы кетериуно жоллары бир белгилегендиле, бир бирлерини сынауларына да тюшонгендиле. Келир жыл кеп иш тамамларга белгиленгенди, ол санда бек иги журналист материалны сайлау бла

теле эм радио беруиледе тюбеген чурумланы, башха борчланы сюзю, тюрлю-тюрлю темалага «тёгерек столла» кыура, дагыда башхала Шауаланы Разият айтханга кере, саулыклары осал болган журналистиканы ветеранларына федерал союздан ахча халда болушук берилгенди, аш-суу себеплик да этилгенди.

Тюбешюде газетлени редакторлары да сөлешгендиле эмда союзуну озган жылда ишине юсюнден оюмларын айтхандыла. Мындан ары да организациа тири кюреширгине ышанганларын билдиргендиле. Ахырында видеоконференцияга кыатышханла КыМР-ни Журналистлерини союзуну быйыл ишин иги тамамлаганга санагандыла.

БАЙТУУГАНЛАНЫ
Исмайыл,
РФ-ни Журналистлерини союзуну келечиси.

ЖАНГЫРТУУ

Мектепни спортзалы кез кыууандырады

Жангы Малкърда спортзал жангыртылганды. Бу иш «Хар сабийни да жетишими» федерал проектни чеклеринде бардырылганды. Аны кезиунюнде

элде орта школну спортзалына тынгылы ремонт этилгенди, деп билдиргенди Терк районну жер-жерли администрациясындан.

Проекте кыатышыуу хайырындан аслам иш этерге кылдан келгенди. Залны тобюн, эшиклерин, жылытуу эмда ток бла жалчытуу системаларын жангыртылганды, кыбыргыларын да спортгенди.

Мансарда этажында терезелени да алышындырганды. Башха отулары да санитар излемлеге келиширча этилгенди.

Дагыда жангы чыракъла, баннерле, спорт оборудование орнатылганды, сантехника жаны бла да тийишли жумушла тамамланганды. Алай бла сабийле энди тап, тынгылы спортзалда кюреширикдиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ПРОЕКТ

Арбазлагъа низам бла кыуат келедиле

Кыабарты-Малкърда «Шахар тийрени игилендириу» республикалы эм «Жашу журт эм шахар болум» миллет проектлени чеклеринде тийишли ишле кыыстау бардыла. Аны юсюнден КыМР-ни Кырулуш эмда жашу журт-коммунал мюлк министерствосуну пресс-службасындан билдиргенди.

Быйыл 39 элде жамауат аслам хайырланган 34 объект эм 122 арбаз жангыртылганды. Анга кере муниципалитетле бла 74 келишим этилгенди. Саулай алып айтханда, «Бюгонгю шахар болумну кыуату» программага 248 184,9 минг сом бөлгюнююкю.

Бусагытта 117 арбаз эм жамауат аслам хайырланган 33 объект жангыртылганды. Тийишли жумушлагъа 209 096,01 минг сом неда ахчаны 84,25 проценти кыоратылганды. Келир жылда уа «Шахар тийрени игилендириу» проект 40 чакълы муниципалитетде бардырылганды. Анга 224 007,73 минг сом субсидия берилликиди. Аны чеклеринде жамауат хайырланган 31 объектке бла 110 чакълы арбазга ремонт этилликиди.

Эсге сала айтсакъ, былтыр «Эм иги шахар тийре» битеуроссей конкурсуну «Гитче шахарла» деген категориясында Бахсанни «Мамырлыкъ, маданият эм солу парк» деген проекти 85 миллион сомга тийишли болганды. Анга дагыда кышакъ халда жер-жерли администрацияны бюджетинден 10 500 минг сом берилгенди. Объект 25 гектар чакълы жерде эркинликсиз кыралган багуш жыйылган жерни орунунда ишленеди эмда 97 процентте

битгенди, жылны ахырына уа толусунлай хазыр боллукъду.

Сагынылган битеуроссей конкурска кыатышып, быйыл Чегем шахар да 50 миллион сом кыоллу болганды. Проектке кере, ара орамда уллу кырулуш ишле бардырылганды. Ол санда маданият, рекреация, спорт эм сабий майданла, жаяу жюрюгенлеге жолчукъла, шинтикле, киркичик атарча орунла, чыпынлары бла чыракъла да салынырыкыдыла эм башха кеп зат этилликиди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Кыарау

Сютню квалитеттосуна эс беле

Роспотребнадзорну Кыабарты-Малкърда управлениасы республикада сатылган сют продукцияны квалитеттосуна дайым контроль бардыргъанлай турады. Кеп болмай сатыуалыуу точкалада санитар-химия эм микробиология анализлеге 168 юлгю алыннганды.

Алада саулыкъга заран салырча ауур темирле, радионуклидле, генно-инженер-модифицированный организмле (ГМО) да табылмаганды. Микробиология жаны бла да 104 тинтиу этилгенди. Мында уа бешиси неда 4,8 проценти мардалага келишимени ачыкъланганды. Патоген организмлеге, санитар-химия эм радиология тинтиуледе да белгилерча бузукъла табылмаганды.

Андан сора да, специалистле алычуланы жарыстхан соруула бла байламлы 64

консультация этдюрюлгенди. Аланы кёбюсю продукция кыачан, кыайда этилгени, квалитеттосу келишимени бла квалганы дегенча шартла бла байламлы болгандыла. Аны чеклеринде продукцияны ала туруп эм биринчи неге эс бууругъа эмда кыалай торлю сакъларга кереклисин да юйретгенди.

Арт заманда сют продукция бла байламлы бир торлю бузукълукъ этилип Роспотребнадзорга тарыгыуу келменин да белгилерчады. Аны баш сылтауларындан бири уа управленианы келечилери бу жаны бла кыаты контроль этгенлеринденди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Бушуу

НУРМАГОМЕДОВА Лариса Казымагомедовна

Уллу бушуу этип Нурмагомедова Лариса Казымагомедовна (1954-2020 ж.ж.) – фахмулу кыол уста художник, живописчи – жашаудан кетгенин билдиребиз.

Школда окъуна Лариса Нурмагомедова Нальчикни Пионерле дворецинде юйренгенди, анда ол заманда аты айтылган устаз Андрей Лукич Ткаченко ишлегенди. Мектепни 1971 жылда тауусуп, ол Москваны технологический институтуна киргенди, кыумачланы эм аладан хазырланган затланы техника жаны бла жасау факультетге.

1976 жылда окъуну бошاپ Нальчикке кыайтханындан сора, чыгъармачылыкъ бла тири кюрешип башлаганды. 1980 жылда Россейни Художниклерини союзуну келечиси болганды.

Лариса Нурмагомедова батик – кыумачны сууукъ эм исси росписи – усталыкыны билгенден эди, республикада аллай чемерлени саны кеп туююлдю. Аны ишлерини терен миллет тамырлары бардыла, ала ёмюрлюк темалага жоралангандыла. Техниканы уста билгенини хайырындан Нурмагомедова материалны энчиликлерине хазна эс бурмаганды: аны кисточкасын жалаанда кесини оюму эм сезими элтгенди, кыараучуланы жюреклерине терен тышерча ызда.

Аны излемлери эм сейирлерини жангыз да кыумачны жасау бла чекленгенди, ол станковый живопись бла да тири кюрешгенди: холстлада Лариса жаныча суйген тау пейзажланы эм хар за-

манда да гюлле чакъган натюрмортланы жазганды. Ол жашауу багъалаганды, тегерегинде ариулыкъну кере, аны кесича кыурай, бирсилеге саугалай да билгенди.

Лариса Нурмагомедова республикалы, зональный, россейли кёрмочюлеге кыатышханды. Аны чыгъармаларына Сирияда, Иорданияда, Японияда, Югославияда кыарагандыла. Ол жазгъан затланы асламысы аны биринчи устазы А.Л. Ткаченкоу атын жюрютген суратлау искусстволаны музейини фондуну жаухар минчакъларыча болгандыла.

Фахмулу художник, аламант инсан Лариса Нурмагомедованы юсюнден жарык эсгериле бизни жюреклерибизде ёмюрлеге сакъланырыкыдыла. Уллу жарып жууукъ-ахлуларына кыайгы сёз беребиз.

**КыМР-ни Маданият министрствоту,
«Россейни художниклерини союзу» ВТОО-ну
Кыабарты-Малкър республикалы бёлгюю.**

Пенсия фонд

Ахчаны законсуз алгъанлагъа – цоголовный жууаплылыкъ

«Россей Федерацияны Уголовный кодексине эм энчи законодательный актларына тюрлениуле кийриуню юсюнден» 207-чи номерли федерал законуна тийишлиликде посорбияланы, компенсацияланы, субсидияланы эм башха социал тёлёуленни ётюрюк шартла айттып алгъанла неда белгиленген ахчаны болжалы бошалганыны юсюнден билдирмей кыогъанла уголовный жууапхатартылгандыла.

Законнга кере башда белгиленген затланы, ол санда аналыкъ капиталны, алгандан берген информациялары ючюн адамла кеслери жууаплыдыла. Бир торлю сылтау бла тёлёуленни алгырга эркинликлери бошалса, гражданла аны юсюнден Пенсия фондха билдирирге борчлудула. Сёз ючюн, сакъатха кыараганы ючюн ахча бир жерде урунмагъан инсаннга бериледи. Ол ишге кирген эсе, тёлёуле тохтатылырча фондха

айтырга тийишлиди.

Пенсиячы ёлгенден сора экинчи айда аны пенсиясы тыйылады. Алай инсан ауушханыны юсюнден сагыатлыкъ кыагыт бир-бирледе терк бирилик квалмагъаныны, аны хатасындан жууукълары кыагытланы ЗАГС-ха заманында жетдирмегенлери ючюн ёлгенге пенсиясы артта да берилрге боллукъду.

Арт кезиуде ауушханы ахчулары алай келген ахчаны банк счётдан алгъанлары бла байламлы болумла кёбейгенди. Пенсия фонд адам ёлгенден сора экинчи айда келген тёлёуно алырга жарамганын, тийилген ахчаны кыайтарырга тышеригин эсгертеди.

Битеу чыкъган соруула бла фондну жер-жерли бёлгюне барырга неда **8 (8662) 42-00-81** телефонна сёлеширге боллукъду.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Билдирю

«Южная сцена»
фестивальгъа тақырабыз

Республиканы хурметли жамауаты эм къонаклары!

Нальчикде 2020 жылда 3 декабрьден 7 декабрьге дери Драма театрлары «Южная сцена-100» Халкъла аралы фестивалы ётерикди. Программда: Абхазия, Дагыстан республикадан, Ставрополь крайдан, Къарачай-Черкес Республикадан, Шимал Осетия-Алания Республикадан эм Юг Осетиядан, Чечен Республикадан, Къабарты-Малкъар Республикадан театр коллективлени спектакльери.

3 декабрьде

15:00 сагъатда Г.Х. Андерсен «Снежная королева»

Къабарты-Малкъарны М.Горький атлы орус драма театрны спектакли. **Бардырыллыкъ жери:** КъМР-ни Къырал музыка театры.

18:30 сагъатда Фестивальны къууанч халда ачылууу Эдуард Битиров «Черкесская жизель»

А. Шогенцуков атлы Къабарты къырал драма театрны спектакли. **Бардырыллыкъ жери:** А.Шогенцуков атлы Къабарты къырал драма театр.

4 декабрьде

15:00 сагъатда Б. Васильев «В спехах не значится»

Ставропольну «Знак почёта» академиялы орденни М.Ю. Лермонтов атлы драма театрны спектакли. **Бардырыллыкъ жери:** КъМР-ни Къырал музыка театры.

18:30 сагъатда А.Арбузов «Мой бедный Марат»

Ногай къырал драма театрны спектакли. **Бардырыллыкъ жери:** А.Шогенцуков атлы Къабарты къырал драма театрны спектакли.

5 декабрь

15:00 сагъатда В. Жербецов «Тау артында тал жияйды»

Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театрны спектакли. **Бардырыллыкъ жери:** Къырал концерт зал.

18:30 сагъатда «Рассказы Шукшина»

М.О. Аков атлы Черкесский республикалы драма театрны спектакли. **Бардырыллыкъ жери:** А.Шогенцуков атлы Къабарты къырал драма театр.

6 декабрьде

15:00 сагъатда Ф. Аррабаль (С.Бибилев кёчюргенди) «Фандо и Лис»

К. Хетагуров атлы Юг-Осетия къырал театрны спектакли. **Бардырыллыкъ жери:** Къырал концерт зал.

18:30 сагъатда О.Н. Михайлов «В горы за тобой»

Х. Нурадилов атлы Чечен къырал драма театрны спектакли. **Бардырыллыкъ жери:** А.Шогенцуков атлы Къабарты къырал драма театр.

7 декабрьде

11:00 сагъатда Тёгерек стол «Бюгюнню миллет драма театрлары»

Драма театрлары «Южная сцена-100» Халкъла аралы фестивалыны эсеплерине кёре). **Бардырыллыкъ жери:** Т.К. Мальбахов атлы къырал миллет библиотеки.

15:00 сагъатда В. Розов «Вечно живые»

В. Тхапсаев атлы Шимал Осетияны къырал академиялы театрны спектакли. **Бардырыллыкъ жери:** А.Шогенцуков атлы Къабарты къырал драма театр.

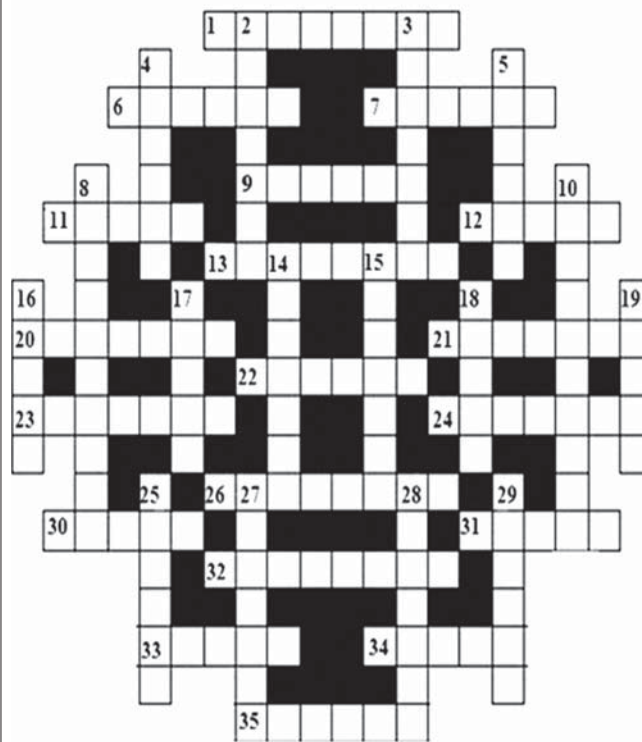
18:30 сагъатда Эдуардо Де Филиппо «Цилиндр»

С. Чанба атлы Абхаз къырал драма театрны спектакли.

Фестивальны къууанч халда жабылуу. Бардырыллыкъ жери: КъМР-ни Къырал музыка театры.

Фестиваль Роспотребнадзор тохташдырган жорукъланы сакълау низамда бардырыллыкъды. Жыйылула Интернет сетъде кёргозтюллюкдюле. Сейирлери болганла видеолага онлайн халда жууда эмда КъМР-ни Маданият министрствосуну официал сайтында mk.kbr.ru къарарча онла кзураллыкъдыла.

Сёзбер

ЭНИНЕ: 1. Чегем ауузда тау-ну аты. 6. Бичакъдан, къамадан, окъдан къорууланар ючюн жүрютүлген сауут. 7. Адам къолу бла этген суу ыз. 9. Къумачны тюрлюсю. 11. Искусство малъкъарча. 12. Терекни бутагы сынмаз ючюн салынган агъач. 13. Суулу жерде, кёлледе ёсген улуу акъ гол. 20. Халкъда жүрюген шартлагъа кёре тийишли болмагъан затны этерге къоркъуу. 21. Жер андан къуралады. 22. Къолан тонлу адам. 23. Эркин этиу. 24. Жигит Алимни самолёту ол тенгизде батханды. 26. Затны герхана халы бла жылтырату. 30. Айтханы керти болган аман тилли адам. 31. Жарты бий. 32. Ишни кезиу этиу. 33. Акъылы толу болмагъан адам. 34. Ингир ала. 35. Муслиман байрам.

ЁРСИНЕ: 2. Кимге да керек къылыкъ. 3. Сууно къоркъуулу жери. 4. Атны тюрлюсю. 5. Адам-гъа солурга деп агъачдан этиле-ди, жумушакъ, узун да болады. 8. Боранлы, къарлы кезиу, ол заманда юйде болурга керек-биз. 10. Нарт Дебетни усталыгы. 14. Бир-бир китаплага аллай назмула киредиле. 15. Учууучулоу. 16. Жылла бла кёренин-ден юйрениу. 17. Кийикле туз изле-ген жер. 18. Аны бичен этгенде хайырланадыла. 19. Юйге тытыр сюртюу. 25. Къыш чыпынлагъа къонган къар. 27. Кёп аякълы къурт. 28. Сабан агъачны кесеги. 29. Чибин ётмез къала.

ГАЗЕТНИ 139-чу НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН
СЁЗБЕРНИ ЖУАПЛАРЫ:

Энине: 5. Къундуз. 6. Тартуу. 9. Тайпа. 10. Жауун. 11. Отлау. 12. Къаура. 16. Чучху. 18. Жияуукъ. 19. Сапыран. 20. Жубуран. 21. Ауруулу. 22. Узда. 25. Ашыра. 30. Урдух. 31. Къырыкъ. 32. Ораза. 33. Зарлыкъ. 34. Чомача.

Ёрсине: 1. Тулпар. 2. Озгъан. 3. Отлукъ. 4. Сылтау. 7. Бала. 8. Чарх. 13. Украина. 14. Гинасуу. 15. Жугушулу. 17. Чувашлы. 23. Зарф. 24. Даулаш. 26. Шаркъчы. 27. Роза. 28. Жылкы. 29. Жырчы.

Къайгы сёз

Ол бизни эсибизден кетерик тьююлдю

Улуу бушуу этип юйорюбюзно атындан класс башчымы Баллианы Зухра, Муртазаланы Абдулланы Къызы, замансыз дуниядан кетгени Баллианы Муратха, Омаргъа, Азизагъа эм Фатимагъа къайгы сёз береме.

Зухра Абдуллаевна, кадр аскерчи-ни къызы, сабийлигинде сюрюнню азабын сынагъанды. Аны Аллахдан келген устазлыкъ этерге фахмусуну хайырындан биз, аны хурметлеген окъуучула, ёз жерибизни эм Ата

журтубузну тарыхын сюерге, багъ-аларгъа юйренгенбиз. Ол бай ич дуниясы, бийик адамлыкъы бла айырмалы болгъанды. Керти таулу тиширууча, ол къайгыра билиуню эм огъурлулукъну юлгюсю эди.

Зухра Абдуллаевна, аламан инсанни, фахмулу устазны эм халкъыны тийишли къызыны, юсюнден жарыкъ эсгериле жюреклерибизде ёмюрлеге сакъланырыкъдыла.

УЯНАЛАНЫ Аминат.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоосу

Баш редактор
АТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары)
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат,
(баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зухра,
МУСУКАЛАНЫ Сакнат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияла 2016 жылда 19 декабрьде регистрацция этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Эссенуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графике кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРТАНЛА:

Кетенчиланы Зульфия, Кучукуланы Сафият - жууаплы секретарыны орунбасарлары; Бийчеккуланы Жаннета (1, 2, 3, 9-чу бетле), Гелляны Валентина (4, 10, 11, 12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1261 экз. Заказ № 2532

Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru